

Επιτρεπτές επεμβάσεις στο αστικό και περιαστικό πράσινο, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις της δασικής νομοθεσίας

Παπαδόπουλος Ιάκωβος¹ και Ζαρόβαλη Μαρία²

¹ Διδάκτωρ Δασολόγος ΑΠΘ – *M.Sc.* Βιολογίας ΑΠΘ – *MSc* Δ.Π.Μ.Σ. Κτηματολογίου Νομικής ΑΠΘ – Τηλέφωνο: 2313 309 550 – e-mail: iakpap@eedpmt.ypen.gr

² Διδάκτωρ Δασολόγος ΑΠΘ – *M.Sc.* Λιβαδοπονίας/Σχολή Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος ΑΠΘ – Τηλέφωνο: 2313 309 544 – e-mail: mzaroval@eedpmt.ypen.gr

^{1,2} Δ/ση Δασών Π.Ε. Θεσ/νίκης/ΕΕΔΠΜΘ-ΥΠΕΝ – Ναυαρίνου 28 & Καραολή & Δημητρίου - 55131 Καλαμαριά Θεσσαλονίκης

Περίληψη

Η προστασία παρκών, αλσών και τμημάτων κοινοχρήστων χώρων που καλύπτονται από δασική βλάστηση εντός εγκεκριμένων έγκυρων σχεδίων πόλεως καθώς και περιαστικού πρασίνου, εκπορεύεται εκ της αυξημένης Συνταγματικής προστασίας και από τις ειδικότερες ισχύουσες διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να αναδειχθεί και να αποσαφηνισθεί το ζήτημα ότι οι επιτρεπτές επεμβάσεις στις εν θέματι εκτάσεις βάσει των κειμένων διατάξεων είναι συγκεκριμένες και εν γένει περιορισμένες. Ο κοινωνικός προορισμός του αστικού και περιαστικού πρασίνου, ως επιμέρους συνιστώσα της δασοπονίας πολλαπλών σκοπών, αντικατοπτρίζεται επί του αδήριτα ευεργετικού τους ρόλου στην καθημερινότητα των πολιτών, τόσο σε αισθητικό όσο και σε λειτουργικό επίπεδο. Σαφώς και υφίσταται η δυνατότητα βελτίωσης των κειμένων τεχνικών προδιαγραφών μελετών επί των εν λόγω εκτάσεων.

Λέξεις κλειδιά: Πάρκα, άλση, αστικό και περιαστικό πράσινο, επιτρεπτές επεμβάσεις.

1. Εισαγωγή

Κύριος στόχος της παρούσας εργασίας ήταν να διευκρινισθεί με την πάσα δυνατή λεπτομέρεια το επιτρεπτό των εν δυνάμει επεμβάσεων στο αστικό και περιαστικό πράσινο, δεδομένου ότι αυτές διέπονται από συγκεκριμένους όρους, κανόνες, περιορισμούς, δεσμεύσεις και προϋποθέσεις που περιπτωσιολογικά τίθενται στην κείμενη και ισχύουσα νομοθεσία ως εν συνεχεία αναλύονται.

Γενικώς, το σύνολο πρακτικά των ανθρώπων, όχι μόνο παρουσιάζουν υψηλό ενδιαφέρον για το φυσικό οικοσύστημα, αλλά και το προτιμούν στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων σε σχέση με περιβάλλοντα όπου η ανθρώπινη επίδραση είναι εμφανής. Από τις πρώτες μέχρι και τις πιο πρόσφατες έρευνες στο συγκεκριμένο ερευνητικό πεδίο, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν μία εκπληκτική σταθερότητα στις κρίσεις του άμεσα ή έμμεσα ενδιαφερόμενου κοινού για το φυσικό περιβάλλον (Meitner, 2004; Παπαδόπουλος, 2018). Επιπροσθέτως, τεχνητά τοπία με κυριαρχία φυσικών χαρακτηριστικών, προτιμώνται σε πολύ υψηλότερο βαθμό από ότι τεχνητά τοπία χωρίς τα συγκεκριμένα φυσικά χαρακτηριστικά (Ulrich, 1986; Smardon, 1998; Van den Berg et al., 2003).

Η ανωτέρω διαπίστωση δεν αφορά μόνο στο πλαίσιο της αισθητικής, αλλά εκτείνεται και στο επίπεδο της θετικής επίδρασης επί της συναισθηματικής κατάστασης των ανθρώπων. Κατά την αξιολόγηση τεχνητών τοπίων τα εκφραζόμενα προσωπικά συναισθήματα είναι κατά βάση αρνητικά, ενώ αντιθέτως, οι εκτιμήσεις φυσικών τοπίων σχετίζονται με θετικές αντιδράσεις. Το γεγονός ότι η εμπειρία με φυσικά τοπία, σχετίζεται ισχυρότατα με ψυχολογικά οφέλη, είναι κατ'επανάληψη και διαχρονικά καταγεγραμμένο συμπέρασμα στη σχετική βιβλιογραφία (Wilson, 1984; Ζάγκας, 1998; Ισπικούδης, 2005; Ντάφης, 2010). Σύμφωνα με τον Wohlwill (1983), ουσιαστικά δεν τίθεται ζήτημα ότι η εμπειρία της φύσης γενικότερα, διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο στη συναισθηματική κατάσταση, τον τρόπο σκέψης, τις στάσεις, και την περαιτέρω συμπεριφορά όλων μας.

Σύμφωνα με όσα αναφέρονται από την WWF Ελλάς (2009), κατά την ελληνική νομοθεσία, το επιθυμητό μέγεθος ελεύθερων χώρων ανά κάτοικο ορίζεται σε 8 τ.μ., ως παρουσιάζεται και στον

επόμενο Πίνακα 1. Επιθυμητό είναι αυτό να κατανέμεται σε νησίδες πρασίνου, πλατείες, παιδικές χαρές, και πάρκα, με τέτοιον τρόπο στον αστικό ιστό, ώστε να είναι άμεσα προσβάσιμα.

Πίνακας 1: Ελληνικές προδιαγραφές για τους ελεύθερους χώρους δυνάμει της με αριθμό 1078//2004 ΥΑ περί «έγκρισης πολεοδομικών σταθερότυπων (standards) και ανώτατα όρια πυκνοτήτων που εφαρμόζονται κατά την εκπόνηση των γενικών πολεοδομικών σχεδίων, των σχεδίων χωρικής και οικιστικής οργάνωσης «ανοικτής πόλης» και των πολεοδομικών μελετών» (Πηγή: ΦΕΚ 285/Δ'5-3-2004 σε αναφορά από WWF Ελλάς, 2009).

Table 1: Greek specifications for open spaces pursuant to No. 1078//2004 ΥΑ on "approval of urban planning standards and upper density limits applied during the preparation of general urban planning plans, plans for spatial and residential organization of the "open city" and urban studies" (Source: Official Gazette 285/D'5-3-2004 with reference from WWF Greece, 2009).

Προδιαγραφές για τους ελεύθερους χώρους (ΦΕΚ 285/5.3.2004)			
	Ρόλος	Επιφάνεια ανά κάτοικο (m ² / κάτοικο)	Ακτίνα εξυπηρέτησης (m)
Νησίδες πρασίνου	Ορθολογική οριστικοποίηση του σχεδιασμού και δημιουργία 'ανοιγμάτων' στον αστικό ιστό	0,25	800
Πλατείες	Κυρίως χώροι κοινωνικής επαφής και αναψυχής	0,50	800
Παιδικές χαρές		0,25	
Πάρκο	Εκτός από πράσινο μπορεί να περιλαμβάνει δραστηριότητες ενεργητικής αναψυχής	1,5	1.500
Πάρκο πόλης	Φυσικές περιοχές που λειτουργούν ως 'φυγές' από το αστικό περιβάλλον	5,5	Πόλης
ΣΥΝΟΛΟ		8,0	

Σε ό,τι αφορά στην αντιστοιχούσα αναλογία χώρων πρασίνου ανά κάτοικο, τα αποτελέσματα της μη συγκρίσιμης ουσιαστικά διαφοράς μεταξύ των δύο μεγαλύτερων ελληνικών πόλεων με αυτές των Ευρωπαϊκών, ως παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα 2, δεν αφήνουν κανένα περιθώριο παρερμηνείας αποτύπωσης της ένδειας της χώρας μας σε ό,τι αφορά στη συγκεκριμένη παράμετρο, με ό,τι αυτό αρνητικά συνεπάγεται στο οικολογικό, κοινωνικοπολιτισμικό και οικονομικό γίγνεσθαι.

Πίνακας 2: Πράσινο και ελεύθεροι χώροι στην πόλη (Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, 2004 σε αναφορά από Γκόγου, 2021).
Table 2: Green and free city spaces. (Source MINENV, with reference from Gogou, 2021).

Αναλογία χώρων πρασίνου	
Πόλη	m ² / κάτοικο
Αθήνα	2,55
Θεσσαλονίκη	2,73
Λονδίνο	9,00
Παρίσι	8,54
Ρώμη	9,00
Βιέννη	20,00
Βαρσοβία	18,00
Άμστερνταμ	27,00
Ρότερνταμ	28,00
Χάγη	27,00
Ζυρίχη	10,00
Βόννη	35,00
Βερολίνο	13,00

Συμπερασματικά τίθεται υπόψη ότι χαρακτηριστικά είναι όσα αναφέρονται από την Παυλάκη (2019), ότι δηλαδή: «Σήμερα, στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις, οι κοινόχρηστοι και ελεύθεροι χώροι πρασίνου αποκτούν βαρυσήμαντο ρόλο, καθιστώντας άνευ αξίας οποιαδήποτε συζήτηση για «βιώσιμες» πόλεις, στον βαθμό που δεν εστιάζει στην πρόβλεψη, την προστασία και τη διαχείρισή τους. Σε άμεση αναφορά με τα ανωτέρω, καθίσταται πλέον όλο και περισσότερο σαφές ότι στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις μας, όπου οι φρενήρεις ρυθμοί της καθημερινότητας, η αθρόα συνύπαρξη ανθρώπων και ενός πλήθους αναγκών και δραστηριοτήτων τους, η αισθητική υποβάθμιση, το κυκλοφοριακό χάος και οι οικιστικές πιέσεις δημιουργούν ένα τοπίο ιδιαίτερα σκληρό και ασφυκτικό, ως εκ τούτου, οι κοινόχρηστοι – ελεύθεροι χώροι πρασίνου, αναψυχής και πολιτισμού, στον αστικό και περιαστικό χώρο, λειτουργούν λυτρωτικά, ως ύστατη «απάντηση» στον σημερινό τρόπο ζωής μας πόλης».

2. Υλικά και Μέθοδοι

Η παρούσα εργασία αυτονοήτως και ευνόητα, εκ των πραγμάτων, αφορά την ανασκόπηση και παράθεση της κείμενης νομοθεσίας που διέπει τα κρίσιμα ζητήματα. Αναλυτικότερα δε, αναφέρονται τα ακόλουθα:

Η προστασία παρκών, αλσών, καθώς και τμημάτων πάρκου ή άλσους τα οποία φέρουν μη δασική βλάστηση συνδέονται όμως οργανικά με το σύνολο του πάρκου ή άλσους, ή χώρων που φέρουν κάθε άλλο χαρακτηρισμό που περιλαμβάνει την έννοια του πράσινου, ως και κοινοχρήστων χώρων που καλύπτονται από δασική βλάστηση εντός εγκεκριμένων έγκυρων σχεδίων πόλεως, αλλά και του περιαστικού πρασίνου, εκπορεύεται εκ της αυξημένης Συνταγματικής Προστασίας (άρθρα 24 και παρ. 3 και 4 του άρθρου 117 του Συντάγματος της χώρας) και από τις ειδικότερες ισχύουσες διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. Σχετικώς κείμενο νομοθετικό πλαίσιο επί του προστατευτέου αντικειμένου, καθώς και των επιτρεπτών επ' αυτών επεμβάσεων, κατά βάση αποτελούν τα άρθρα 1, 2, 3 παρ. 4, 4 παρ. 2α, 5, 58, 59 και 60 του Ν. 998/1979, όπως ισχύει (ΦΕΚ 289/Α'), το άρθρο 71 παρ. 6 του Ν.Δ. 86/1969 «περί δασικού κώδικος», το άρθρο 7 του Π.Δ. 59/2018 περί Κατηγοριών και περιεχομένου χρήσεων γης (ΦΕΚ 59/Α'), το άρθρο 20 Ν. 4067/2012 και η με αριθμό 133384/6587/10-12-2015 (ΦΕΚ 2828/Β') Υπουργική Απόφαση (ΥΑ) «Προδιαγραφές Σύνταξης των Μελετών Διαχείρισης Πάρκων και αλσών» ως σήμερα ισχύει κατόπιν τροποποίησης εκ της υπ' αριθ. ΥΠΕΝ/ΔΠΔ/114537/5557/27-11-2020 ΥΑ (ΦΕΚ 5283/Β'). Συμπερασματικά δε, σε ό,τι αφορά στο συγκεκριμένο ζήτημα, το οποίο και απασχολεί εκτενώς τη δασική πράξη και τους φορείς εκπόνησης μελετών παρκών - αλσών και μελετών δασικής αναψυχής, π.χ. ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού ή τους μελετητές, διακρίνονται οι εξής περιπτώσεις:

2.α. Εκτάσεις εντός εγκεκριμένων έγκυρων σχεδίων πόλεως που προστατεύονται από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας

Οι περιοχές οι οποίες υφίστανται εντός εγκεκριμένων έγκυρων σχεδίων πόλεως (εκτάσεις εκτός ανάρτησης του δασικού χάρτη, ως εμπύπτουσες κατά βάση στην κατηγορία της παρ. 2α του άρθρου 23 του Ν. 3889/2010, όπως ισχύει), δεν υπάγονται στις προστατευτικές διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, εκτός κι αν πρόκειται για πάρκα ή άλση ή κοινόχρηστους χώρους που φέρουν δασική βλάστηση (άρθρο 3 παρ. 4 του Ν. 998/1979, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 32 παρ. 4 του Ν. 4280/2014 και με το άρθρο 49 παρ. 1 του Ν. 998/1979 όπως αυτό αναριθμήθηκε σε άρθρο 58 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 36 του Ν. 4280/2014).

Πάρκα και άλση κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 3 του Ν. 998/79 ως ισχύει και του άρθρου 1 της με αριθμό 133384/6587/10-12-2015 ΥΑ «Προδιαγραφές Σύνταξης των Μελετών Διαχείρισης Πάρκων και αλσών» ως σήμερα ισχύει (ΦΕΚ 2828/Β'), νοούνται οι εκτάσεις που χαρακτηρίζονται από το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο ως «πάρκα» και «άλση», ως φέροντες άλλο χαρακτηρισμό που περιλαμβάνει την έννοια του πρασίνου στις ανωτέρω περιοχές, ως «κοινόχρηστοι χώροι» χωρίς άλλο ιδιαίτερο χαρακτηρισμό αλλά έχουν αποκτήσει εν τοις πράγμασι χαρακτήρα πάρκου ή άλσους και οι κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου που περιβάλλονται από τον οικιστικό ιστό χωρίς να έχουν ενταχθεί σε σχέδιο πόλης και φέρουν δασική βλάστηση, φυσικώς ή τεχνητώς δημιουργηθείσα. Τμήματα των ανωτέρω εκτάσεων που φέρουν μη δασική βλάστηση, συνδέονται όμως οργανικά με το σύνολο του χώρου, υπό την έννοια ότι συμβάλλουν στη διατήρηση της φυσικής ισορροπίας του συνόλου, εντάσσονται στις ίδιες ως άνω διατάξεις.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 της ως άνω ΥΑ, οι έννοιες πάρκου και άλσους διαφοροποιούνται ως προς τον τρόπο διαμόρφωσης της φυσικής ή τεχνητής βλάστησής τους. Κύρια διαφοροποίηση εντοπίζεται, εκτός του πως έχουν αποτυπωθεί αναλόγως στον πολεοδομικό σχεδιασμό, στις μεν κηποτεχνικές διαμορφώσεις των πάρκων, στη δε ύπαρξη ή προορισμό για εγκατάσταση δασικής βλάστησης με ελεύθερη διάταξη του πρασίνου, χωρίς κηποτεχνικές διαμορφώσεις των αλσών.

Εκ των ανωτέρω μνημονευομένων, προκύπτει ότι εκτάσεις που δεν προστατεύονται από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας κατ' άρθρο 3, παρ. 4 του Ν. 998/79 ως ισχύει, ή - ακόμη και αν καλύπτονται από δασική βλάστηση - δεν χαρακτηρίζονται ως «κοινόχρηστες», τελούν εκτός πλαισίου δασοπροστασίας. Ενδεχόμενη υλοτομία της φυόμενης βλάστησης επ' αυτών, αφενός μεν αποτελεί αντικείμενο αποκλειστικής προαίρεσης, δικαιώματος, αρμοδιότητας καθώς και ευθύνης και ενδεχόμενης υποχρέωσης του ιδιοκτήτη και διαχειριστή της έκτασης, αφετέρου δε, εκφεύγει των αρμοδιοτήτων των δασικών υπηρεσιών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ) (απαιτώντας άδεια εργασιών μικρής κλίμακας από τις αρμόδιες πολεοδομικές υπηρεσίες), επαγωγικώς ακολουθουμένων των οριζόμενων της με αριθμό 46794/4-12-2015 Εγκυκλίου ΥΠΕΝ (ΑΔΑ:6ΞΨΞ4653Π8-ΓΕΝ) περί «Κοπής δένδρων σε κοινόχρηστους χώρους της πόλης», όπου αποσαφηνίζονται όλες οι δυνατές περιπτώσεις που αφορούν στο ζήτημα. Καταληκτικώς αναφέρεται ότι επί του με αριθμό 90405/1918/08-05-2006 εγγράφου του Υπουργείου Αγρ. Αναπτ. & Τροφίμων περί «επισημάνσεων σχετικά με την υποβάθμιση του δασικού περιβάλλοντος της χώρας κατά την εφαρμογή πολεοδομικών διατάξεων, με παράλληλη καταστρατήγηση διατάξεων της δασικής νομοθεσίας και του Συντάγματος», καθίσταται γενικότερη αναφορά επί του ευρύτερου εν γένει αντικειμένου.

2.β. Περιαστικό πράσινο

Νομικός ορισμός αναφορικά με την έννοια του «περιαστικού πρασίνου» δεν υφίσταται στη δασική και εν γένει περιβαλλοντική νομοθεσία. Μοναδική μνεία επί του όρου εντοπίζεται επί της παρ. 8 του άρθρου 58 του Ν. 998/79 ως ισχύει, η οποία παραπέμπει επί των δασικού χαρακτήρα εκτάσεων της παρ. 1ε του άρθρου 69 του Ν.Δ. 86/1969 «περί δασικού κώδικος» όπως ισχύει.

Επαγωγικώς λοιπόν επί της ανωτέρω διάταξης, προκύπτει ότι τα περιαστικά δάση υπάγονται ως γνήσιο υποσύνολο στα προστατευτικά δάση, η διαδικασία χαρακτηρισμού των οποίων αναφέρεται επί του άρθρου 70 που ιδίου Ν.Δ. Ειδική μνεία αξίζει να τεθεί επί της παρ. 6 του άρθρου 71 του Ν.Δ. 86/1969 «περί δασικού κώδικος», ως ισχύει, όπου και αυτολεξεί ορίζεται ότι: «*Τα δάση της περίπτωσης ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 69, που προορίζονται για αισθητική απόλαυση και αναψυχή, υπόκεινται σε διαχείριση ως δάση πάρκα και επιτρέπεται σε αυτά η κατασκευή έργων και η εκτέλεση εργασιών που συντηρούν και εμπλουτίζουν τη βλάστηση, βελτιώνουν την αισθητική του τοπίου, εξασφαλίζουν την άνετη και ασφαλή κίνηση και εξυπηρέτηση των επισκεπτών και διευκολύνουν τη σωματική άσκηση και την πνευματική ανάταση του ανθρώπου. Η κατασκευή μόνιμων εγκαταστάσεων, απαραίτητων για τη λειτουργία των πάρκων, επιτρέπεται μόνο στο αναγκαίο μέτρο και σε εκτάσεις που δεν έχουν δασική βλάστηση, η δε συνολικά καταλαμβανόμενη από τις ανωτέρω εγκαταστάσεις έκταση δεν μπορεί να υπερβεί το πέντε τοις εκατό (5%) της συνολικής έκτασης και κατ' ανώτατο όριο τα δέκα στρέμματα. Ο Υπουργός Γεωργίας με αποφάσεις του εξειδικεύει το είδος των έργων και των εργασιών που επιτρέπονται ως αναγκαία για την επίτευξη των ως άνω σκοπών».*

3. Αποτελέσματα

Σε ό,τι αφορά τις επιτρεπτές επεμβάσεις επί των εκτάσεων που αφορούν το ζήτημα, σύμφωνα με τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας διακρίνονται οι εξής περιπτώσεις:

3.α. Εκτάσεις εντός εγκεκριμένων έγκυρων σχεδίων πόλεως που προστατεύονται από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας

Επιτρεπτές επεμβάσεις σε πάρκα και άλση είναι όσες αναφέρονται στις διατάξεις του άρθρου 59 του Ν. 998/1979, όπως ισχύει, της παρ. 2 του άρθρου 7 του Π.Δ. 59/2018 και στις διατάξεις των παρ. 1β,1γ, 2α και 2β του άρθρου 20 του Ν. 4067/2012, όπως ισχύει, μετά από έγκριση της δασικής υπηρεσίας. Σύμφωνα επίσης με τα οριζόμενα της υπ' αριθ. 133384/6587/10-12-2015 (ΦΕΚ 2828/Β') ΥΑ περί Προδιαγραφών Σύνταξης των Μελετών Διαχείρισης Πάρκων και Αλσών,

οι εκτάσεις του άρθρου 1 της ως άνω ΥΑ, υπάγονται στις προστατευτικές διατάξεις της δασικής νομοθεσίας κατά το άρθρο 58 του Ν.998/1979, όπως ισχύει. Αναλυτικότερα:

Σύμφωνα με το άρθρο 59 του Ν. 998/1979, όπως ισχύει, ορίζεται ότι:

1. Σε πάρκα ή άλση και γενικότερα σε κοινόχρηστους χώρους πρασίνου δύναται, μετά από έρευνα του υπεδάφους για την καταλληλότητα, να κατασκευάζονται έργα του Μετρό ή του Τραμ και τα συνοδά έργα αυτών (π.χ. γραφεία), καθώς και τα προβλεπόμενα στο άρθρο 21 του Ν. 4269/2014 με την προϋπόθεση ότι θα αποκατασταθεί πλήρως από τον υπεύθυνο του έργου ή την αναθέτουσα αρχή, μετά το πέρας των εργασιών κατασκευής και στο σύνολο της έκτασης επέμβασης η λειτουργία του πάρκου, του άλσους ή του χώρου πρασίνου ως φυσικού συστήματος εντός του αστικού ιστού.

2α. Η παραχώρηση της χρήσεως πάρκου ή άλσους επιτρέπεται μόνο σε ο.τ.α. α' και β' βαθμού, με απόφαση του Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης [Σημείωση δική μας: πλέον Γενικού Γραμματέα Δασών σε αντικατάσταση σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 3 του Ν. 4824/2021 περί «Κύρωσης: α) της από 5.8.2021 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Έκτακτα μέτρα για την αντιμετώπιση του κινδύνου πυρκαγιών» (ΦΕΚ 138/Α') και β) της από 13.8.2021 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Έκτακτα μέτρα για την αποτελεσματική προστασία...και συναφείς διατάξεις» (ΦΕΚ 156/Α')], μετά από εισήγηση της αρμόδιας περιφερειακής δασικής υπηρεσίας, υπό τον όρο της μη μεταβολής του προορισμού ή της χρήσης της παραχωρούμενης έκτασης.

Επιτρέπονται έργα ή δραστηριότητες που είναι απολύτως αναγκαία για τη λειτουργία του πάρκου ή άλσους, όπως τα οριζόμενα στις περ. α', β' και γ' της παρ. 1 του άρθρου 20 του Ν. 4067/2012 (ΦΕΚ 79/Α'), η κατασκευή έργων κοινής ωφέλειας, συμπεριλαμβανομένων και υπόγειων υδατοδεξαμενών, δραστηριότητες εστίασης και ήπιας αναψυχής περιορισμένης έκτασης, καθώς και η ανέγερση μικρών ναών γνωστών θρησκευιών μέγιστου εμβαδού βάσης δεκαπέντε (15) τ.μ. που δεν αλλοιώνουν τον προορισμό τους.

β. Οι παραχωρησιούχοι υποχρεούνται με ευθύνη και δαπάνες τους να συντηρούν και να βελτιώνουν τη βλάστηση, να διαχειρίζονται και να φυλάσσουν τις εκτάσεις η χρήση των οποίων τους έχει παραχωρηθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. Οι εκτάσεις αυτές διατηρούν στο ακέραιο πάντοτε το δασικό τους χαρακτήρα.

γ. Αν δεν τηρούνται οι όροι της παραχώρησης η τελευταία ανακαλείται.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 7 του Π.Δ. 59/2018 «Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης» (ΦΕΚ 114/ Α'), όπως ισχύει, ορίζεται ότι:

2. Ελεύθεροι χώροι αστικού και περιαστικού πρασίνου.

Οι περιοχές αυτές είναι χώροι εκτός εγκεκριμένων ρυμοτομικών σχεδίων, οι οποίοι προβλέπονται από τον πολεοδομικό σχεδιασμό και νοούνται ως χώροι δημιουργίας πνευμόνων πρασίνου και αναψυχής, με στόχο τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Στους ελεύθερους χώρους αστικού πρασίνου, εκτός από δραστηριότητες ήπιας αναψυχής, όπως π.χ. παιδικές χαρές, επιτρέπονται οι παρακάτω λειτουργίες εφόσον προβλέπονται από τον πολεοδομικό σχεδιασμό:

(5) Μικρές υπαίθριες αθλητικές εγκαταστάσεις, (9) Χώροι συνάθροισης κοινού: μόνο ανοικτά θέατρα μικρής κλίμακας με απαραίτητους υποστηρικτικούς χώρους και θερινοί κινηματογράφοι, (26.12) Γραμμικές υποδομές μεταφορών, (26.12.1) Οδοί (κίνησης μηχανοκίνητων οχημάτων), (δυνατότητα εξειδίκευσης βάσει της οικείας νομοθεσίας), (26.12.2) Οδοί ήπιας κυκλοφορίας, (26.12.3) Πεζόδρομοι, (26.12.4) Ποδηλατόδρομοι, (26.12.5) Πλατείες»,-(30) Γωνιές ανακύκλωσης και πράσινα σημεία (μικρά, μεγάλα, ΚΥΑ 18485/26-4-2017, ΦΕΚ 1412/Β'). Επιτρέπονται μόνο Γωνιές ανακύκλωσης, (24.1) Γεωργικές, δασικές και λοιπές αγροτικές εκμεταλλεύσεις, (46) Αστική γεωργία,

(48.1) Κατασκευές για: α) τη διαμόρφωση του εδάφους, όπως κλίμακες, τοίχοι, διάδρομοι, κεκλιμένα επίπεδα, μηχανικά μέσα κάλυψης υψομετρικών διαφορών, καθώς και κατασκευές για την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία ή/και εμποδιζόμενων ατόμων,

β) τον εξωραϊσμό και την αισθητική τους αναβάθμιση, τον εξοπλισμό και την ασφάλειά τους και γενικά κατασκευές για την εξυπηρέτηση του προορισμού των χώρων αυτών,

δ) για τη λειτουργία και την εξυπηρέτηση των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς.

(48.2) Εγκαταστάσεις: α) Οι κατασκευές δικτύων υποδομής και εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας, μετά των παραρτημάτων αυτών (υπέργειων και υπόγειων), β) Η εγκατάσταση σταθμών μέτρησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης, θορύβου και μετεωρολογικών παραμέτρων με τον αναγκαίο εξοπλισμό, ε) Η εγκατάσταση σταθμών φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων, στ) Η εγκατάσταση μονάδων αφαλάτωσης και λοιπών συστημάτων επεξεργασίας νερού για την υδροδότηση δημοτικών δικτύων, μετά των συνοδών έργων που απαιτούνται, για την πλήρη λειτουργία αυτών, (49) Περίπτερα ενημέρωσης/έργα ερμηνείας περιβάλλοντος (πινακίδες, αποχωρητήρια, περίπτερα, στέγαστρα κ.λπ.), (50) Έργα πρόληψης ή αντιμετώπισης της υφαλμύρωσης των υπογείων υδάτων ή εδαφών, (51) Έργα προστασίας από διάβρωση, κατολισθήσεις και στήριξη εδαφών, (52) Ήπια θαλάσσια αναμυχή (κολύμβηση, ιστιοσανίδα, καταδύσεις, υποβρύχια φωτογράφιση).

Σύμφωνα με τις διατάξεις των παρ. 1β,1γ, 2α και 2β του άρθρου 20 του Ν. 4067/2012, όπως ισχύει, ορίζεται ότι:

1. Στους δημόσιους κοινόχρηστους χώρους του οικισμού επιτρέπονται κατασκευές για:

β) τον εξωραϊσμό και την αισθητική τους αναβάθμιση, τον εξοπλισμό και την ασφάλεια τους και γενικά κατασκευές για την εξυπηρέτηση του προορισμού των χώρων αυτών,

γ) λυόμενες και προσωρινές κατασκευές,

2. Επιτρέπονται οι εγκαταστάσεις:

α) Οι κατασκευές δικτύων υποδομής και εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας, μετά των παραρτημάτων αυτών (υπέργειων και υπόγειων) βάσει μελέτης της αρμόδιας αρχής, για τις οποίες δεν απαιτείται έκδοση άδειας. Οι επιχειρήσεις και οργανισμοί κοινής ωφέλειας υποχρεούνται να κοινοποιούν τα σχέδια στα οποία απεικονίζεται η κατασκευή των έργων στις οικείες Υπηρεσίες Δόμησης.

β) Η εγκατάσταση σταθμών μέτρησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης, θορύβου και μετεωρολογικών παραμέτρων με τον αναγκαίο εξοπλισμό από υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, των Περιφερειών και των Δήμων μετά από κοινοποίηση της μελέτης στις οικείες Υπηρεσίες Δόμησης. Από τους ίδιους φορείς επιτρέπεται η εγκατάσταση των σταθμών αυτών χωρίς έκδοση άδειας στους ακόλυπτους χώρους οικοπέδων και δωματίων δημοσίων κτιρίων. Οι κατασκευές αυτές δεν προσμετρώνται στο συντελεστή δόμησης και στην κάλυψη. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζονται τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, η χρονική διάρκεια και η διαδικασία εγκατάστασης των σταθμών αυτών.

Σύμφωνα με την παρ. 3 του ως άνω Νόμου, ορίζεται ότι: 3. Οι διατάξεις των περ. β' και γ' της παρ. 1 και των περ. α' και β' της παρ. 2 του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται και για τις εκτάσεις κοινόχρηστων χώρων, όπως ορίζονται στον Ν. 998/1979, όπως ισχύει, μετά από έγκριση της δασικής υπηρεσίας. Τελικώς, αναφέρεται ότι για το ζήτημα, εφαρμογής τυγχάνει η με αριθμό 133384/6587/10-12-2015 (ΦΕΚ 2828/Β') ΥΑ «Προδιαγραφές Σύνταξης των Μελετών Διαχείρισης Πάρκων και αλσών» ως ισχύει, κατόπιν τροποποίησης εκ της υπ' αριθ. ΥΠΕΝ/ΔΠΔ/114537/5557/27-11-2020 ΥΑ (ΦΕΚ 5283/Β').

3.β. Περιαστικό πράσινο

Σε ό,τι αφορά στο περιαστικό πράσινο, δεδομένου ότι δεν υφίσταται υπαγωγή των συγκεκριμένων εκτάσεων εντός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεως (εδάφιο 6ζ του άρθρου 3 του Ν. 998/1979 όπως ισχύει), σε ό,τι αφορά στις επιτρεπτές επεμβάσεις, ισχύουν τα διαλαμβανόμενα του ΣΤ' Κεφαλαίου του Ν. 998/1979 όπως ισχύει, περί επιτρεπτών επεμβάσεων σε δάση, δασικές εκτάσεις και στις δημόσιες εκτάσεις των περ. α' και β' της παρ. 5 του άρθρου 3 του συγκεκριμένου νόμου. Ειδική μνεία τίθεται στις εξής δύο παραμέτρους:

- α) Στις κείμενες διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 45 του Ν. 998/1979 όπως ισχύει, ότι δηλαδή κάθε επιτρεπτή επέμβαση σε δάση και δασικές εκτάσεις αποτελεί εξαιρετικό μέτρο. Επέμβαση σε δάση και δασικές εκτάσεις, καθώς και σε δημόσιες χορτολιβαδικές και βραχώδεις εκτάσεις, σύμφωνα με την περ. ε' της παρ. 5 του άρθρου 3 του ως άνω νόμου, επιτρέπεται μετά από έγκριση. Η έγκριση χορηγείται από την κατά τόπον αρμόδια Επιθεώρηση Εφαρμογής Δασικής Πολιτικής (ΕΕΔΠ) του ΥΠΕΝ, εκτός αν ορίζεται άλλως στην παρ. 4 του ως άνω άρθρου ή στα άρθρα 46 έως 61, εντός προθεσμίας δέκα (10) εργάσιμων ημερών από την εισήγηση της οικείας δασικής υπηρεσίας, και,
- β) Στους τιθέμενους όρους, περιορισμούς και προϋποθέσεις του άρθρου 71 του Ν.Δ. 86/1969 «περί δασικού κώδικος», σε ό,τι αφορά στις ειδικές διατάξεις διαχείρισεως των προστατευτικών δασών,

δεδομένου ότι τα περιαστικά δάση υπάγονται στη συγκεκριμένη κατηγορία, ως αναλυτικώς προαναφέρθηκε.

4. Συζήτηση – Συμπεράσματα

Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω διαλαμβανόμενα, εκφράζεται η άποψη ότι γενικώς και σε πρώτη ανάγνωση, η προστασία των παρκών, αλσών και περιαστικού πρασίνου, κείται στην κατεύθυνση της επιδιωκόμενης κοινωνικής αποστολής των εκτάσεων που προστατεύονται από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας βάσει του αξιωματικού πολυλειτουργικού ρόλου αυτών. Η συγκεκριμένη άποψη τίθεται υπόψη υπό την τασσόμενη ρητή προϋπόθεση ότι οφείλουν να τηρηθούν οι γενικές και ειδικές κείμενες διατάξεις της δασικής νομοθεσίας που άπτονται του αντικειμένου καθώς και οι συμβατικές κατά τύπο και ουσία υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων φορέων.

Επιπροσθέτως, κατατίθεται ως άποψη ότι οι κείμενες προδιαγραφές σύνταξης μελετών αφενός των παρκών και αλσών σε ό,τι αφορά στο αστικό πράσινο και αφετέρου της δασικής αναψυχής σε ό,τι αφορά στο περιαστικό πράσινο, αντιστοίχως είτε δύνανται να βελτιωθούν, είτε εδράζονται επί υποβάθρου παρωχημένης χρονικής περιόδου έκδοσής τους (σχετ. η 169694/6997/1981 ΥΑ και 66102/970/1995 ΥΑ, ΦΕΚ 170/Β'), σε ό,τι π.χ. αφορά στις επιτρεπόμενες εγκαταστάσεις, στη χρησιμοποίηση σύγχρονων δομικών υλικών κλπ). Αν και γενικώς οι κείμενες προδιαγραφές που αφορούν στο ζήτημα, διέπονται από «συγκρατημένη» λογική λειτουργικής και αισθητικής προσαρμογής των εν δυνάμει προτεινόμενων κατασκευών στις εκτάσεις που αφορούν στην παρούσα, χάριν καθόλα αιτιολογημένης προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, εντούτοις, θα μπορούσε δικαιολογημένα να προταθεί το επιχείρημα ίσως υπερσυντηρητισμού στη συγκεκριμένη κατεύθυνση, εξαιτίας της μη ενσωμάτωσης της άμεσα διαθέσιμης πρόσφατης τεχνολογίας, της ύπαρξης νέων φιλικών προς το περιβάλλον υλικών και των καινοτόμων καλών πρακτικών της σύγχρονης εποχής, πάντα όμως με γνώμονα την προστασία και μη μεταβολή του προορισμού των υπόψη εκτάσεων και την ανάπτυξη τους προς όφελος των κοινωνικού συνόλου.

Επειδή σε ορισμένες περιπτώσεις εμφανίζεται ασάφεια σε ό,τι αφορά στο αντικείμενο που πραγματεύεται η παρούσα, αναφορικά με το προστατευτέο αντικείμενο δασοπροστασίας, κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνισθούν τα εξής:

- Υπάγονται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας: «πάρκα», «άλση», «ελεύθεροι χώροι - αστικό πράσινο», καθώς και κάθε άλλος χαρακτηρισμός που περιλαμβάνει την έννοια του πράσινου σε εγκεκριμένο σχέδιο πόλεως ή εντός οικιστικής περιοχής και το περιαστικό πράσινο.
- Δεν υπάγονται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας: δένδροστοιχίες, πλατείες και παιδικές χαρές σε εγκεκριμένο σχέδιο πόλεως ή εντός οικιστικής περιοχής και οι κοινόχρηστοι χώροι, εκτός κι αν έχουν αποκτήσει εν τοις πράγμασι χαρακτήρα πάρκου ή άλσους ή συνδέονται οργανικά με το σύνολο του πάρκου ή άλσους υπό την έννοια ότι συμβάλλουν στη διατήρηση της φυσικής ισορροπίας του συνόλου.
- Η ελληνική νομοθεσία είναι συγκεκριμένη και καθορισμένη σε ό,τι αφορά στις επιτρεπτές επεμβάσεις και τα έργα/δραστηριότητες στο αστικό και περιαστικό πράσινο.
- Το αστικό και περιαστικό πράσινο απολαμβάνει αυξημένης Συνταγματικής και νομοθετικής προστασίας, ορίζονται δε περιπτωσιολογικά και αναλόγως οι κείμενες προϋποθέσεις, όροι και περιορισμοί εφαρμογής της νομοθεσίας.
- Οφείλεται να ληφθεί υπόψη κυρίως τι δεν επιτρέπεται.
- Ενώ δεν μπορούν προφανώς να εγερθούν ορθολογικές αιτιάσεις για τη γνώμη των ειδικών σε συγκεκριμένα αμιγώς και πλήρως καθοριζόμενα επιστημονικά πεδία όπου το «μη ειδικό» κοινό δεν μπορεί να έχει άποψη, αυτό προφανώς δεν συμβαίνει στο αστικό και περιαστικό πράσινο, τουλάχιστον στον ίδιο βαθμό. Και τούτο, λόγω της κοινωνικής διάστασης λήψης αποφάσεων επί του ευρύτερου περιβαλλοντικού διαχειριστικού σχεδιασμού και υλοποίησής του. Σχηματικά θα μπορούσε ίσως να ειπωθεί, ότι η προσέγγιση του όλου θέματος απαιτεί ενός είδους «πειθαρχημένη φαντασία». Σε ό,τι αφορά στο αστικό και περιαστικό πράσινο, επισημαίνεται ότι οι ειδικοί μπορούν να προβλέψουν με εξαιρετική ακρίβεια τις προτιμήσεις του κοινού, παρότι οι δικές τους εκτιμήσεις γενικά διαφέρουν. Η ανάλυση των απόψεων του κοινωνικού συνόλου, αποτελεί πρωτεύουσας σημασίας παράμετρο κατά τη λήψη αποφάσεων.

Permissible interventions in urban green spaces and peri-urban forest ecosystems, in accordance with the current greek forest legislation provisions

Papadopoulos Iakovos¹ and Zarovali Maria²

¹ Ph.D. Forester A.U.Th. – M.Sc. in Biology A.U.Th. – M.Sc. in I.P.P.S. Cadastre – Faculty of Law A.U.Th., - Tel. +30 2313 309 550 - e-mail: iakpap@eedpmt.ypen.gr

² Ph.D. Forester A.U.Th. – M.Sc. in Range Science/ School of Forestry and Natural Environment A.U.Th., Tel. +30 2313 309 544 - e-mail: mzaroval@eedpmt.ypen.gr

^{1,2} Hellenic Forest Directorate of Thessaloniki, Kalamaria Thessaloniki Greece, Navarinou 28 & Karaoli & Dimitiou 55131

Abstract

Protection of parks, groves, green spaces, parts of common areas covered by forest vegetation or not but organically connected to them, found in urban areas, as well as of suburban forest ecosystems, emanates from the increased Constitutional Protection and from specifically applicable provisions of greek current forest legislation. Permissible interventions on the lands in question are presented, based on existing provisions, whereas they tend to be specific and generally limited. Social destination of urban green spaces and suburban forest ecosystems, as a component of multi-purpose forestry, is fully reflected in the enormously beneficial ecological, economic and psychological role in the daily citizens' life, both on an aesthetic and functional level. Clearly, there are grounds of improving the standards of technical specifications for studies on projects and activities on the concerning the subject lands.

Keywords: Parks, groves, urban green spaces, suburban, permissible interventions.

Βιβλιογραφία

- Γκόγκου, Ό.(2021). *Στάσεις και απόψεις πολιτών για το αστικό πράσινο και τους ποδηλατοδρόμους στο Δήμο Θεσσαλονίκης*. Διπλωματική Εργασία. Σχολή Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Ισπικούδης, Ι. (2005). Το φυσικό τοπίο στην πόλη. Πρακτικά εισηγήσεων Επιστημονικής Ημερίδας «Αρχιτεκτονική τοπίου & αστικό πράσινο». (Ελευθεριάδης Ν. & Γεωργιάδης Ν.: Επιμ. Έκδ.). ΤΕΙ Καβάλας–ΣΤΕΓ Δράμας–Τμήμα Αρχιτεκτονικής Τοπίου. Δράμα, 2-10-2005, σ. 55.
- Meitner, M.J. (2004). Perceptions of Forest Landscapes. In: Burley, J., Evans, J and Youngquist, G.A. (Eds.), *Encyclopedia of Forest Sciences*. Spain, Elsevier Ltd, pp. 435–440.
- Ντάφης, Σ. (2010). *Τα δάση της Ελλάδας*. Θεσσαλονίκη: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας.
- Παπαδόπουλος, Ι. (2018). *Αισθητική αξιολόγηση του δασικού τοπίου με τη χρήση γνωσιακών μοντέλων και ο ρόλος της δασοκομίας στη διατήρηση και αναβάθμισή του*. Διδακτορική Διατριβή. Σχολή Γεωπονίας, Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος, Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Τομέας Δασικής Παραγωγής, Εργαστ. Δασοκομίας. ΑΠΘ, Θεσ/νίκη.
- Παυλάκη, Ε.Σ. (2019). *Αστικό και περιαστικό πράσινο - Νομοθετικό Πλαίσιο – Νομολογία*. Νομόραμα, Αθήνα.
- Smardon, R.C. (1988). Perception and aesthetics of the urban environment: Review of the role of vegetation. *Landscape and Urban Planning*, 15(1–2), 85–106.
- Ulrich, R.S. (1986). Human Responses to Vegetation and Landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 13(1986), 29–44.
- Van den Berg, A.E., Koole, S.L. and Van der Wulp N.Y. (2003). Environmental preference and restoration: (How) are they related? *Journal of Environmental Psychology*, 23(2), 135–146.
- Wilson, O.E. (1984). *Biophilia*. Cambridge, USA: Harvard University Press.
- Wohlwill, J.F. (1983). The Concept of Nature. In: Irwin Altman and Joachim F. Wohlwill (Eds.), *Behavior and the Natural Environment*. New York: Plenum Press, pp. 5–35.
- WWF Ελλάς. (2009). *Πράσινο και ελεύθεροι χώροι στην πόλη*. WWF Ελλάς, Αθήνα.
- Ζάγκας, Θ. (1998). Συμβολή του αστικού και περιαστικού πρασίνου στην ποιότητα ζωής μας. Πρακτικά Ημερίδας: *Πράσινο και Τοπική Αυτοδιοίκηση*. ΓΕΩΤΕΕ, Καβάλα, σ. 33–40.